

8. Khutorskyi, A. V. (2022). Kompetentisnyi pidkhdid v osviti: proforiientatsiina robota u profilnii shkoli. [Competency-Based Approach in Education: Career Guidance Work in a Specialized School]. Kyiv: Naukova dumka. 210 s. [in Ukrainian]

9. Iantsur, Yu. M. (2021). Proforiientatsiina robota na urokakh tekhnologii: intehratsiia v navchalnyi protses. [Career Guidance Work in Technology Classes: Integration into the Educational Process]. Kyiv : Naukova dumka. 212 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БЕРБЕЦ Віталій Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: проблеми професійного самовизначення учнівської молоді в освітньому процесі

ВАСИЛЕВСЬКА Тетяна Іванівна – вчитель трудового навчання та технологій, Дмитрушківський лицей Дмитрушківської сільської ради Уманського району Черкаської області.

Наукові інтереси: методика та освітні технології у технологічній освіті, професійна орієнтація учнів на уроках технологій

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BERBETS Vitalii Vasilovich – Ph.D., Associate Professor at the Department of Technological Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Scientific interests: Issues of professional self-determination of students in the educational process.

VASYLEVSKA Tetiana Ivanivna – Teacher of Labour Education Lyceum of Dmitrushky Uman District Cherkasy Region

Scientific interests: methodology and Educational Technologies in Technological Education, Career Guidance for Students in Technology Classes.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2024 р.

УДК 378.147:793.3.071.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-110-113

БІДУК Дмитро Євгенійович –

кандидат педагогічних наук, старший викладач

кафедри психології та педагогіки

Хмельницького національного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3086-5411>

e-mail: biduk.de@ukr.net

АКСІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ-ХОРЕОГРАФІВ

У статті обґрунтовано актуальність та доцільність посилення уваги до обґрунтування аксіологічних орієнтирів професійної підготовки педагогів-хореографів. Проаналізовано типологію сучасних цінностей та визначено пріоритетні для формування у процесі професійної підготовки педагогів-хореографів. Зазначено, що професійна підготовка педагогів-хореографів здійснюється за двома напрямками: мистецько-хореографічним (підготовка у сфері виконавського мистецтва, балетмейстерської, викладацької, методичної діяльності в галузі початкової, профільної, фахової передвищої мистецької освіти) та педагогічно-хореографічним (підготовка педагога-хореографа для організації навчання хореографії в закладах шкільної та позашкільної освіти). Досліджено наукові погляди вчених щодо визначення ціннісних орієнтирів, які закладаються у зміст та критерії якості освіти, її вдосконалення в сучасних українських реаліях. Наголошено, що ціннісні орієнтації майбутнього педагога-хореографа – це внутрішній компонент його свідомості й самосвідомості, які формують перспективу професійної діяльності та модель поведінки. Запропоновано створення у закладах вищої освіти креативного освітнього простору на засадах педагогічної аксіології, що сприятиме формуванню багатогранної палітри когнітивних, поведінкових, світоглядних, емоційно-чуттєвих, мотиваційно-ціннісних компонентів професійної майстерності та творчості майбутніх педагогів-хореографів, а відтак цілісного духовного та професійного «Я» педагога-хореографа. Зроблено висновок, що аксіологічними орієнтирами формування змістового та процесуального складників професійної підготовки педагогів-хореографів слугує кластер пріоритетних загальнолюдських, особистісних, педагогічних та мистецьких цінностей.

Ключові слова: професійна підготовка, педагог-хореограф, педагогічна освіта, хореографічна освіта, аксіологічні орієнтири, цінності, ціннісні орієнтації, зміст.

BYDYUK Dmytro Yevheniiovich –

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer at the Department

of Psychology and Pedagogy

Khmelnytskyi National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3086-5411>

e-mail: biduk.de@ukr.net

AXIOLOGICAL GUIDELINES FOR PROFESSIONAL TRAINING OF CHOREOGRAPHY TEACHERS

The article substantiates the relevance and expediency of increasing attention to the substantiation of axiological guidelines for the choreography teachers' professional training. The typology of modern values was analyzed and priority ones for forming in the process of professional training of choreography teachers were determined. It is noted that the professional training of choreography teachers is carried out in two directions: artistic and choreographic (training in the field of performing arts, choreography, teaching, methodical activities in the field of primary, professional, professional higher art education) and pedagogical and choreographic (training of choreography teachers for school and out-of-school education institutions). The scientific views regarding the definition of value orientations, which are included in the content and criteria of quality education, and its improvement in modern Ukrainian realities, have been studied. It is emphasized that the value orientations of the future choreography teachers are an internal component of their consciousness and self-awareness, which form the perspective of professional activity and a model of behavior. It is proposed to create a creative educational space in higher education institutions on the basis of pedagogical axiology, which will contribute to the development of a multifaceted palette of cognitive, behavioral, worldview, emotional-sensual, motivational-value components of professional skill and creativity of future choreography teacher and therefore a holistic spiritual and professional «I» choreography teacher. It was concluded that a cluster of priority human, personal, pedagogical and

artistic values serves as axiological guidelines for the development of content and procedural components for choreography teachers' professional education.

Key words: *professional training, choreography teacher, pedagogical education, choreography education, axiological orientations, values, value orientations, content.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Процеси модернізації освіти на всіх рівнях супроводжуються переоцінкою цінностей, критичним осмисленням досвіду попередників, новим баченням розвитку суспільства в майбутньому. У процесі професійної підготовки у ЗВО майбутні фахівці, зокрема педагоги-хореографи, мають стати не лише реципієнтами знань та досвіду накопиченого попередніми поколіннями, а й дослідниками культурних цінностей освітнього та хореографічного процесу на засадах самостійного мислення та рефлексії.

Ціннісний вимір освіти передусім полягає в тому, що освіта є тим середовищем, де здобутки суспільства й культури поступово стають особистісним досвідом й цінностями тих, хто навчається. Завдання вищої школи спрямовані на організацію навчально-мисленнєвої діяльності майбутніх фахівців, яка потребує усвідомлення й оцінки реальних життєвих ситуацій та відображається у формуванні власного бачення в соціумі, професії, набутті та застосуванні на практиці певної системи цінностей та норм поведінки [1; 5].

Сучасні цінності у науковому дискурсі умовно поділяють на декілька груп: загальнолюдські (життя, добро, природа, щастя, справедливість, свобода, рівність, краса, здоров'я тощо); національні (національна ідея, рідна мова, традиції й звичаї, культура тощо); громадянські (права і обов'язки, толерантність, терпимість, повага до національних традицій, демократія, соціальна справедливість, етичність тощо); сімейні; особистісні (ініціативність, лідерство, активність, творчість, самореалізація, відповідальність, конкурентоздатність тощо); академічні та професійні.

Професійна підготовка педагогів-хореографів розглядається як освітньо-мистецький феномен, який сприяє їхньому професійному й особистісному становленню та розвитку, набуттю професійно важливих компетентностей і формуванню професійних цінностей у межах формальної, неформальної та інформальної освіти, що необхідні для виконання професійних функцій з огляду на специфіку хореографічного мистецтва. Професійна підготовка хореографів є цілісним, організованим освітнім процесом, спрямованим на формування творчо-активної особистості. Особливого значення набувають питання окреслення аксіологічних пріоритетів розвитку педагогічної та хореографічної освіти, визначення ціннісних орієнтирів, які закладаються у зміст та критерії якісної освіти, її вдосконалення в сучасних українських реаліях.

Мета статті: розкрити сутність аксіологічних вимірів професійної підготовки педагогів-хореографів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські вчені досліджують різні філософсько-аксіологічні проблеми розвитку мистецтва й естетизації мистецької освіти (І. Зязюн, О. Комаровська, О. Рудницька, Н. Філіпчук та ін.); питання взаємозв'язку культурології та хореографічної освіти (М. Вовк, С. Соломаха та ін.); важливі

напрями психології мистецької творчості (Л. Виготський, Е. Помиткін, В. Рибалка та ін.); окремі аспекти творчого використання педагогічних інновацій у підготовці вчителів хореографії й керівників дитячих хореографічних об'єднань (Л. Андрощук, О. Бурля, С. Забрєдовський, Н. Миропольська та ін.); ціннісно-сміслові наукові підходи до підготовки фахівців (Р. Винничук, О. Дубасенюк, Д. Желанов, І. Мельничук та ін.) тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка педагогів-хореографів здійснюється за двома напрямками: мистецько-хореографічним (підготовка у сфері виконавського мистецтва, балетмейстерської, викладацької, методичної діяльності в галузі початкової, профільної, фахової передвищої мистецької освіти) та педагогічно-хореографічним (підготовка педагога-хореографа для організації навчання хореографії в закладах шкільної та позашкільної освіти).

Реалізація аксіологічної парадигми в системі педагогічної та хореографічної освіти спрямована на формування ціннісних орієнтацій майбутнього викладача хореографії у процесі професійної підготовки; розвиток поваги до людських цінностей, національних досягнень теорії і практики хореографічного мистецтва та освіти; розширення життєвого і професійного досвіду через ціннісне ставлення до світового мистецтва.

Хореографічне мистецтво – один із найкращих творчих виявів, що дають змогу переживати широку палітру емоцій та почуттів людини. Хореографічне мистецтво постійно розвивається, поглинає різноманіття танцювальних культур численних етносів. Хореографічне мистецтво найяскравіше запатентує усвідомлення необхідності мистецтва в житті й набуття естетичного досвіду педагогом-хореографом, що є специфічною програмою його соціальної поведінки. Хореографічне мистецтво слугує способом пізнання цінностей буття, отже, спонукає особистість дивитися на світ ціннісними категоріями.

На думку С. Соломахи, прогресивний розвиток мистецької освіти потребує комплексних досліджень щодо розвитку духовності особистості засобами мистецтва в контексті філософської, етичної, естетичної, психологічної, педагогічної, культурологічної думки на основі глибокого вивчення й осмислення складників національної історії та культури, що зберігають свою націєтворчу й загальнолюдську цінність. За висловом дослідниці, необхідно розширювати філософсько-світоглядні позиції особистості, які становлять підґрунтя для формування методологічної культури, естетичного бачення художньої картини світу викладачів мистецьких дисциплін. Практичну цінність має розроблений дослідницею практикум «Мистецько-педагогічна майстерня: аксіологія мистецтва», мета якого полягає у формуванні особистісного художнього світовідчуття в процесі сприйняття, оцінювання й інтерпретації високохудожніх творів мистецтва

розвитку художнього мислення, світогляду, художнього смаку, мистецької рефлексії на засадах співтворчості та співпраці [8].

Надзвичайно актуальними є роздуми видатного українського вченого-філософа І. Зязюна про естетичні засади розвитку особистості, взаємозв'язок емоцій із потребами, мотивами й життєвими сенсами людини, сутність понять «емоційна креативність» та «емоційний інтелект», формування фахівця «іформологічної культури» [4].

Формування нових цілей і цінностей у процесі підготовки майбутніх викладачів хореографії орієнтовано на поглиблення їхнього загальнокультурного та творчого розвитку. У цьому контексті слушною є думка О. Рудницької, що «культура завжди залишається скарбницею досвіду, яку люди постійно збагачують. Кожний індивід живе і діє в умовах культури, а культура наповнює собою індивіда» [6, с. 110–111; 7].

Підтримуємо погляди дослідників, що формування загальнолюдських цінностей пов'язане із розвитком суспільства, зокрема соціальних, політичних, економічних відносин у суспільстві. Обираючи пріоритетні цінності, педагог-хореограф формує та визначає перспективну стратегію і тактику його професійної діяльності. Цінності професійної підготовки педагогів-хореографів викристалізуються із запитів масової культури, хореографічного мистецтва, педагогічної освіти тощо.

На переконання австралійського філософа В. Франкла, цінності особистості неможливо сформувати через зміст навчального предмета або на основі використання інноваційних методів і технологій навчання, оскільки ціннісні орієнтації є відносно стійкою системою, які виражаються у здатності до цілісного переживання, усвідомлення явища або предмета й здійснення вибіркової оцінної діяльності [9].

Американські психологи Л. Алмейда, Д. Браун, Р. Крейс визначають цінності як когнітивні структури, які є стимулом для саморефлексії самооцінки та оцінки інших, що сприяє досягненню поставлених цілей. Дослідження дало змогу виокремити три групи цінностей у моделі професійної підготовки майбутніх фахівців: культурні (суспільні відносини, час, відношення до природи, діяльності та самоконтролю); професійні (цінності, які людина реалізує в процесі виконання професійної діяльності, та ті, які вона отримує в процесі професійної підготовки, розуміння значення результатів професійної діяльності для суспільства) та життєві (цінності, яких людина дотримується та реалізує в повсякденному житті у сім'ї, на роботі, серед друзів, у взаємовідносинах з оточуючим соціумом тощо) [10].

Вагоме місце в процесі становлення особистості майбутнього педагога-хореографа посідає такий компонент професійної компетентності, як балетмейстерські уміння, рівень розвитку яких характеризує ступінь підготовленості до ефективної роботи в освітніх закладах різного спрямування. Це спонукає до необхідності розвитку у здобувачів ціннісного ставлення до творів хореографічного

мистецтва, сприймання й розуміння художніх образів, індивідуального стилю культуротворчості, потреби в духовному самовираженні, ініціативності та самостійності, власного стилю творчості, оригінальності мислення.

Розглядаючи ціннісні орієнтири розвитку педагогічної освіти, слушною є думка відомої української вченої О. Дубасенюк, що «професійна підготовка з погляду педагогічної аксіології – неперервний процес набуття та привласнення особистістю морально-ціннісних імперативів, що становлять ядро й підґрунтя професіоналізму» [2, с. 308].

Розвиток професійної майстерності педагога-хореографа передбачає формування його професійних орієнтацій та позитивного ставлення до самоосвіти. Цього можна досягнути завдяки створенню творчої атмосфери на заняттях, що побудовані на принципах педагогічної взаємодії, співтворчості, індивідуалізації та диференціації, педагогічної рефлексії. Розроблення та удосконалення змісту підготовки майбутніх викладачів хореографії також доцільно здійснювати на засадах аксіологічного підходу. Це сприятиме професійному становленню особистості, її самоідентифікації, що відображається на ментальних, емоційних та поведінкових характеристиках. Ціннісні орієнтації майбутнього педагога-хореографа – це внутрішній компонент його свідомості й самосвідомості, які формують перспективу професійної діяльності та модель поведінки.

Сукупність особистісних і професійних цінностей визначає процес саморозвитку педагога-хореографа на різних етапах особистісного та професійного становлення. Професійні цінності є основою вибору кар'єри, розширюючи водночас спектр особистісних цінностей. Очевидно, що професійні цінності певною мірою є узагальненими характеристиками для професії, проте розуміння соціальної значущості професії та рівень задоволення нею можуть бути різними для кожної особистості, оскільки цінності є індивідуальними та суб'єктивними.

Вважаємо, що зміст підготовки майбутніх викладачів хореографії варто структурувати на набуття здобувачами кластера професійних цінностей прогностичного характеру, які стануть орієнтирами для професійної діяльності в межах тривалого періоду. Особистісні та професійні цінності впливають на можливі шляхи і способи саморозвитку особистості, формуючи цілі та внутрішню програму реалізації людини у професії та міжособистісному спілкуванні.

На нашу думку, створення у закладах вищої освіти креативного освітнього простору на засадах педагогічної аксіології сприятиме формуванню багатогранної палітри когнітивних, поведінкових, світоглядних, емоційно-чуттєвих, мотиваційно-ціннісних компонентів професійної майстерності та творчості майбутніх педагогів-хореографів, а відтак цілісного духовного та професійного «Я» педагога-хореографа.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, цінності та професійно-ціннісні орієнтації особистості педагога-хореографа

становлять його цілісність, водночас формують його внутрішній досвід, слугують мотиваційними орієнтирами та вимірами професійної діяльності. Аксиологічними орієнтирами формування змістового та процесуального складників професійної підготовки педагогів-хореографів слугує кластер пріоритетних загальнолюдських, особистісних, педагогічних та мистецьких цінностей. Відтак аксиологічний вимір педагогічно-хореографічної освіти є прогностичною тенденцією її розвитку, сприятиме підвищенню якості професійної підготовки педагогів-хореографів, а також освітніх хореографічних послуг.

Перспективами подальших пошуків окреслено обґрунтування доцільності та актуальності використання професіографічного підходу у професійній підготовці педагогів-хореографів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Винничук Р. В. Аксиологічний та культурологічний підходи як аспекти методології сучасної підготовки фахівців у вищій школі. *Молодий вчений*. 2018. №2 (54). С. 93–96.
2. Дубасенюк О. А. Ціннісно-сміслові наукові підходи, що відображають феномен толерантності. *Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності: зб. матер. Міжнарод. наук. теоретич. конф. (1-2 жовтня 2015 р.)* / редкол. П.Ю. Саух [та ін.]. Житомир: Вид-во Євенок О.О., 2015. С. 305–309.
3. Желанов Д. В. Ціннісний компонент змісту університетської освіти в Норвегії та в Україні: порівняльний аналіз : дис. ... д-ра філософії : 011 – освітні, пед. науки. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2021. 288 с. URL : <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9508>
4. Зязюн, І. Естетичні засади розвитку особистості. В Н. Г. Ничкало (Ред.), *Мистецтво у розвитку особистості* (с. 14–36). Чернівці: Зелена Буковина. 2006.
5. Мельничук І. М. Філософсько-методологічний аналіз аксиологічного підходу в системі вищої освіти. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2012. №3. С. 18–27
6. Рудницька О. Культуровідповідність мистецької освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монограф. зб. ст. Київ, 2000. С. 108–133.
7. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. [Pedagogy: general and artistic]. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан. 2005.
8. Соломаха С. Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2018. 17. С. 185–188.
9. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Пер. з англ. О. Замойська. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2018. 159 с.
10. Brown D., Crace R. K., Almeida L. A culturally sensitive, values-based approach to career counseling. *Foundations of mental health counseling*. 2006. С. 144–171.

REFERENCES

1. Vynnychuk, R. V. (2018). Aksiolohichniy ta kulturolohichniy pidkhody yak aspekty metodolohii suchasnoi

pidhotovky fakhivtsiv u vyshchii shkoli. [Axiological and cultural approaches as aspects of the methodology of modern training of specialists in higher education]. *Molodyi vchenyi*. №2 (54). S. 93–96. [in Ukrainian]

2. Dubaseniuk, O. A. (2015). Tsinnisno-smyslovi naukovi pidkhody, shcho vidobrazhaiut fenomen tolerantnosti. [Value-meaning scientific approaches reflecting the phenomenon of tolerance]. *Tolerantnist yak sotsiohumanitarna problema suchasnosti: zb. mater. Mizhnarod. nauk. teoretych. konf. (1-2 zhovtnia 2015 r.)* / redkol. P.Iu. Saukh [ta in.]. Zhytomyr: Vyd-vo Evenok O.O., S. 305–309. [in Ukrainian]

3. Zhelanov, D. V. (2021). Tsinnisnyi komponent zmistu universytetskoi osvity v Norvehii ta v Ukraini: porivnialnyi analiz [The value component of the content of university education in Norway and Ukraine: a comparative analysis]: dys. ... d-ra filosofii : 011 – osviti, ped. nauky. Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv, 288 s. URL : <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9508> [in Ukrainian]

4. Ziazun, I. (2006). Estetychni zasady rozvytku osobystosti. [Aesthetic principles of personality development]. V N. H. Nychkalo (Red.), *Mystetstvo u rozvytku osobystosti* (s. 14–36). Chernivtsi: Zelena Bukovyna. [in Ukrainian]

5. Melnychuk, I. M. (2012). Filosofska-metodolohichniy analiz aksiolohichnoho pidkhodu v systemi vyshchoi osvity. [Philosophical and methodological analysis of the axiological approach in the system of higher education]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Pedahohichni nauky*. №3. S. 18–27. [in Ukrainian]

6. Rudnytska, O. (2000). Kulturovidpovidnist mystetskoi osvity. Neperervna profesiina osvita: problemy, poshuky, perspektyvy: monohraf. zb. st. Kyiv, S. 108–133. [in Ukrainian]

7. Rudnytska, O. P. (2005). Pedahohika: zahalna ta mystetska. Ternopil: Navchalna knyha. Bohdan. [in Ukrainian]

8. Solomakha, S. (2018). Teoretyko-metodolohichni aspekty mystetskoi osvity: zdobutky, problemy ta perspektyvy. [Theoretical and methodological aspects of art education: achievements, problems and prospects]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii* 17. S. 185–188. [in Ukrainian]

9. Frankl, V. (2018). Liudyna v poshukakh spravzhnoho sensu. Psykholoh u kontstabori. [Man in search of true meaning. A psychologist in a concentration camp]. Per. z anh. O. Zamoiska. Kharkiv: Klub Simeinoho Dozvillia, 159 s. [in Ukrainian]

10. Brown, D., Crace, R. K., Almeida, L. A. (2006). Culturally sensitive, values-based approach to career counseling. *Foundations of mental health counseling*. S. 144–171. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БІДЮК Дмитро Євгенійович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та педагогіки, Хмельницького національного університету.

Наукові інтереси: професійна підготовка педагогів-хореографів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BIDYUK Dmytro Yevheniiiovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Psychology and Pedagogy, Khmelnytskyi National University.

Scientific interests: professional training of teachers-choreographers.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2024 р.

УДК 51(072)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-113-118

БОТУЗОВА Юлія Володимирівна –

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри математики та цифрових технологій

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1313-0010>

e-mail: vassalatii@gmail.com